

ANALIZA EGZAMINU ÓSMOKLASISTY Z JĘZYKA POLSKIEGO

wrzesień 2019

Egzamin ósmoklasisty odbył się w kwietniu 2019 roku. Do egzaminu w naszej szkole przystąpiło 29 uczniów.

Uczniowie bez dysfunkcji oraz uczniowie ze specyficznymi trudnościami w uczeniu się rozwiązywali zadania zawarte w arkuszu standardowym. Arkusz standardowy zawierał 22 zadania. Za poprawne rozwiązanie wszystkich zadań można było uzyskać maksymalnie 50 punktów, w tym 15 punktów (30%) za rozwiązanie zadań zamkniętych (wyboru wielokrotnego, prawda-falsz i na dobieranie) oraz 35 punktów (70%) za rozwiązanie zadań otwartych. Arkusz składał się z dwóch części. Pierwsza część zawierała 21 zadań zorganizowanych wokół dwóch tekstów zamieszczonych w arkuszu: tekstu literackiego (fragmentu *Małego Księcia* Antoine’a de Saint-Exupéry’ego) oraz tekstu nieliterackiego (*Początki kina* Krzysztofa Teodora Toeplitza). Zadania otwarte w tej części arkusza sprawdzały m.in. umiejętność wyrażania opinii na dany temat, interpretacji tekstu kultury – plakatu i napisania zaproszenia oraz znajomość treści i problematyki wybranych lektur obowiązkowych. W drugiej części arkusza uczeń wybierał jeden z dwóch tematów wypracowania: wypowiedź o charakterze argumentacyjnym albo wypowiedź o charakterze twórczym.

Na tegorocznym egzaminie ósmoklasisty z języka polskiego uczniowie rozwiązywali zadania zamknięte i otwarte obejmujące treści zapisane w podstawie programowej dla II etapu edukacyjnego sześcioletniej szkoły podstawowej⁵ oraz dla klas VII i VIII ośmioletniej szkoły podstawowej⁶. Zadania sprawdzały stopień opanowania umiejętności zawartych w wymaganiach ogólnych i szczegółowych w obu ww. podstawach programowych.

Arkusz składał się z dwóch części. Pierwsza część zawierała 21 zadań – skupionych wokół dwóch tekstów zamieszczonych w arkuszu – tekstu literackiego oraz tekstu nieliterackiego.

Pierwsza wiązka (zadania 1.–11.) odnosiła się do fragmentu utworu Antoine’a de Saint-Exupéry’ego pt. *Mały Księżę*. Zadania sprawdzały nie tylko znajomość lektury obowiązkowej, ale także stopień opanowania umiejętności z zakresu czytania utworów literackich oraz odbioru tekstów kultury, umiejętności językowych oraz tworzenia własnej wypowiedzi ze szczególnym uwzględnieniem umiejętności argumentowania oraz umiejętności językowych.

Druga wiązka (zadania 12.–21.) skupiona była wokół tekstu Krzysztofa Teodora Toeplitza *Początki kina*. Zadania sprawdzały umiejętność odbioru tekstów kultury, czytania tekstów literackich, umiejętność wnioskowania i argumentowania oraz kompetencje z zakresu kształcenia językowego.

Zadania w obu wiązkach sprawdzały umiejętności zapisane w trzech obszarach: *Kształcenie literackie i kulturowe*, *Kształcenie językowe*, *Tworzenie wypowiedzi*.

W drugiej części arkusza uczeń wybierał jeden z dwóch tematów wypracowania: wypowiedź o charakterze argumentacyjnym albo wypowiedź o charakterze twórczym.

Umiejętność czytania utworów literackich i odbioru tekstów kultury

Umiejętność czytania utworów literackich sprawdzały zadania 2., 3. oraz 5.1. Znajomość rozumienia dosłownego i przerośnego znaczenia wyrazów w kontekście znajomości problematyki *Małego Księcia* sprawdzały zadania 2. i 5.1. Nie sprawiły one uczniom większych problemów. Zadanie 2. okazało się dla uczniów bardzo łatwe. Aby je rozwiązać, należało odczytać przerośny sens wyrazu *oswojenie* w kontekście przytoczonego fragmentu *Małego Księcia*. Poprawnej odpowiedzi udzieliło 94% zdających. Łatwe dla uczniów było także zadanie 5.1., w którym oczekiwano od nich wyjaśnienia przerośnego sensu słów *Dobrze widzi się tylko sercem. Najważniejsze jest niewidoczne dla oczu*. Wypowiedź lisa poprawnie zinterpretowało 81% uczniów.

Umiejętności językowe

Umiejętności językowe ósmoklasistów w arkuszu egzaminacyjnym badano zadaniami: 7., 8.1., 9., 10., 17., 19. oraz 20. Uczniowie nie mieli większych trudności z rozpoznaniem przymiotnika (zadanie 7. – poziom wykonania 76%) oraz spójnika (zadanie 8.1. – poziom wykonania 94%), wykazali się znajomością reguły ortograficznej dotyczącej „ó” wymiennego (zadanie 10. – poziom wykonania 82%). Słabiej natomiast wypadło zadanie 9. dotyczące interpunkcji. Umiejętność dotyczącą użycia przecinka w zdaniu złożonym opanowało 63% zdających.

Tworzenie wypowiedzi i forma użytkowa – zaproszenie

Umiejętności z zakresu tworzenia wypowiedzi sprawdzały m.in. zadania 8.2., 11. i 18. W zadaniu 8.2. uczniowie mieli określić rolę form gramatycznych w szerszym kontekście – powiązać je z charakteryzowaniem postaci, z odczytywaniem sensów i idei wpisanych w teksty literackie. Uczniowie, mając świadomość funkcji spójnika przeciwstawnego w zdaniu złożonym współrzędnie, mieli za zadanie odczytać sens zacytowanej wypowiedzi i wnioskować o systemie wartości bohatera w kontekście znajomości całego utworu. Istotną przy uzasadnianiu własnego stanowiska była również umiejętność argumentowania. Wymaganiu temu sprostało 66% zdających.

Tworzenie dłuższej formy wypowiedzi – wypracowanie

Umiejętność tworzenia dłuższej formy wypowiedzi – nie krótszej niż 200 wyrazów – sprawdzało zadanie 22. Uczniowie mieli do wyboru dwie formy wypowiedzi: wypowiedź o charakterze argumentacyjnym – rozprawka (temat ten wybrało 58% zdających spośród wszystkich, którzy napisali wypracowanie) lub wypowiedź o charakterze twórczym – opowiadanie (temat ten wybrało 42% zdających spośród wszystkich, którzy napisali wypracowanie). Należy zaznaczyć, że każdy temat wymagał odwołania do lektury obowiązkowej. Zgodnie z zapisami w podstawach programowych uczniowie kształcili umiejętność tworzenia opowiadania twórczego i tekstu argumentacyjnego już od IV klasy szkoły podstawowej, a zatem, uwzględniając wymagania edukacyjne i praktykę szkolną, zdający nie zostali postawieni na egzaminie w sytuacji trudnej lub nietypowej. Świadczy o tym łatwość zadania (średni wynik wykonania zadania – 52%) i stosunkowo niewielka liczba uczniów, którzy nie podjęli się napisania wypracowania. W kryterium *Realizacja tematu 2*

punkty otrzymało 68% uczniów, natomiast za stosowanie elementów retorycznych lub twórczych, za które uczniowie mogli otrzymać maksymalnie 5 punktów, najwyższy wynik uzyskało 14% zdających; najczęściej uczniowie otrzymywali 3 punkty (31% zdających). W zakresie kompetencji literackich i kulturowych maksymalną liczbę punktów (2 punkty) otrzymało ok. 58% piszących egzamin ósmoklasisty.

Wprowadzenie dwóch form wypowiedzi pisemnych w arkuszu egzaminu ósmoklasisty umożliwiło uczniom wybranie dla siebie optymalnego typu wypracowania. Uczniowie chętnie wybierali zarówno rozprawkę jak i opowiadanie. Stosunkowo niewielu ze zdających pozostawiło zadanie rozszerzonej odpowiedzi bez rozwiązania.

Analiza egzaminacyjnych wypracowań uczniowskich pod kątem następujących kryteriów oceny rozprawki: *Realizacja tematu*, *Elementy retoryczne* oraz *Kompetencje literackie i kulturowe* wskazuje, że większość zdających potrafiła zredagować tę formę wypowiedzi, posłużyć się argumentami odwołującymi się np. do faktów, logiki, emocji i zilustrować je odpowiednimi przykładami z lektur obowiązkowych i innych utworów literackich. Jednak w części prac argumentację cechowała powierzchowność, a typowym rozwiązaniem było stosowanie przykładów z lektur w funkcji argumentacyjnej.

Z kolei analiza opowiadań pozwala dostrzec potencjał literacki uczniów. W wielu rozwiązaniach wykazali się oni kreatywnością w twórczym wykorzystaniu lektury obowiązkowej, konsekwentnie prowadzoną narracją. Niemniej część piszących opowiadanie zaprezentowała fabułę, której wartość artystyczną można by ocenić wyżej, gdyby wykorzystano większą liczbę elementów wpływających na jej urozmaicenie.

Przy tworzeniu tekstu argumentacyjnego wypowiedzi uczniów były zróżnicowane adekwatnie do poziomu opanowania przez nich umiejętności argumentowania, zwłaszcza formułowania uogólnienia oraz przywoływania i funkcjonalnego wykorzystywania przykładów z literatury, a także stopnia opanowania umiejętności językowych. Stosunkowo nieliczni zdający napisali pracę nie na temat i w innej formie. Ci, którzy nie uzyskali maksymalnej liczby punktów za treść, najczęściej w rozprawce pomijali jeden z elementów niezbędnych do pełnej realizacji tematu – nie uwzględniali w argumentacji odwołania do drugiego tekstu literackiego, streszczali fabułę utworu, zamiast argumentować, przywołali przykłady nieadekwatne do argumentu, nietrafnie uogólniali. Z kolei w opowiadaniu nie wprowadzali do narracji 6 elementów urozmaicających fabułę, dokonywali niefunkcjonalnych zmian w sposobie prowadzenia narracji z trzecioosobowej na pierwszoosobową lub odwrotnie, zaburzali logiczne uporządkowanie wydarzeń prowadzących do wydarzenia głównego. Ponadto zarówno w rozprawce, jak i w opowiadaniu popełniali błędy merytoryczne: mylili nazwiska autorów, tytuły utworów, postaci, wydarzenia, przywoływali takie wydarzenia albo omawiali takie wątki, które nie wspierały toku rozumowania lub jedynie częściowo ilustrowały to, o czym pisali. W pracach pojawiały się liczne błędy językowe, ortograficzne i interpunkcyjne.

WYNIKI SZKOŁY PODSTAWOWEJ W NIEGOWIE NA TLE GMINY, POWIATU I WOJEWÓDZTWA

SZKOŁA GMINA POWIAT WOJEWÓDZTWO 60,07% 59,48% 62,93% 64,12%
 GMINA POWIAT WOJEWÓDZTWO 60,07% 59,48% 62,93% 64,12%

POWIAT WOJEWÓDZTWO 60,07% 59,48% 62,93% 64,12%

WOJEWÓDZTWO 60,07% 59,48% 62,93% 64,12%

60,07% 59,48% 62,93% 64,12%

60,07% 59,48% 62,93% 64,12%

59,48% 62,93% 64,12%

62,93% 64,12%

64,12%

WYNIKI SZKÓŁ NA SKALI STANINOWEJ

Stanin Przedział wyników (w %)

Przedział wyników (w %)

1 9–41 2 42–50 3 51–55 4 56–60 5 61–64 6 65–68 7
 69–73 8 74–78 9 79–95

1 9–41 2 42–50 3 51–55 4 56–60 5 61–64 6 65–68 7 69–73 8
 74–78 9 79–95

1 9–41 2 42–50 3 51–55 4 56–60 5 61–64 6 65–68 7 69–73
 8 74–78 9 79–95

9–41 2 42–50 3 51–55 4 56–60 5 61–64 6 65–68 7 69–73
 8 74–78 9 79–95

2 42–50 3 51–55 4 56–60 5 61–64 6 65–68 7 69–73 8 74–78 9
 79–95

2 42–50 3 51–55 4 56–60 5 61–64 6 65–68 7 69–73 8 74–78
 9 79–95

42–50 3 51–55 4 56–60 5 61–64 6 65–68 7 69–73 8 74–78
9 79–95

3 51–55 4 56–60 5 61–64 6 65–68 7 69–73 8 74–78 9 79–95

3 51–55 4 56–60 5 61–64 6 65–68 7 69–73 8 74–78 9 79–95

51–55 4 56–60 5 61–64 6 65–68 7 69–73 8 74–78 9 79–95

4 56–60 5 61–64 6 65–68 7 69–73 8 74–78 9 79–95

4 56–60 5 61–64 6 65–68 7 69–73 8 74–78 9 79–95

56–60 5 61–64 6 65–68 7 69–73 8 74–78 9 79–95

5 61–64 6 65–68 7 69–73 8 74–78 9 79–95

5 61–64 6 65–68 7 69–73 8 74–78 9 79–95

61–64 6 65–68 7 69–73 8 74–78 9 79–95

6 65–68 7 69–73 8 74–78 9 79–95

6 65–68 7 69–73 8 74–78 9 79–95

65–68 7 69–73 8 74–78 9 79–95

7 69–73 8 74–78 9 79–95

7 69–73 8 74–78 9 79–95

69–73 8 74–78 9 79–95

8 74–78 9 79–95

8 74–78 9 79–95

74–78 9 79–95

9 79–95

9 79–95

79–95

Szkoła na skali staninowej znalazła się w stanie 4.

Wnioski

Osiągnięcia uczniów są jednym z istotnych źródeł informacji zwrotnej o tym, na ile skuteczny był proces nabywania wiedzy i kształcenia umiejętności polonistycznych w szkole podstawowej, na ile absolwent szkoły podstawowej jest zakorzeniony w kulturze, uwrażliwiony na uniwersalne wartości, w pełni świadomie wykorzystujący różnorodne środki językowe, wiedzę o języku do opisania świata, postaw i zachowań ludzkich oraz wyrażenia swoich myśli.

Ósmoklasiści na tegorocznym egzaminie najlepiej poradzili sobie z zadaniami sprawdzającymi wiedzę i umiejętności z zakresu kształcenia literackiego i kulturowego (średni wynik uczniów to 75%). Uczniowie wykazali się umiejętnością wyszukiwania potrzebnych informacji (zwłaszcza w tekście literackim), odróżniania informacji ważnych od drugorzędnych, rozumienia dosłownego i przenośnego znaczenia wyrazów, symboli, wyciągania wniosków z przesłanek zawartych w tekście, określania problematyki egzystencjalnej, wykorzystywania w interpretacji utworów literackich odwołań do wartości uniwersalnych, a także znajomością lektur obowiązkowych z literatury polskiej i światowej.

Z kolei ponad dwie trzecie uczniów przystępujących do egzaminu opanowało kompetencje z zakresu kształcenia językowego (średni wynik uczniów to 68%). Większość zdających rozpoznała przymiotnik i spójnik, a wskazywanie funkcji formantu w nadawaniu znaczenia wyrazom pochodnym przyswoiła w stopniu zadowalającym. Nieco trudniejsze okazało się dla tej populacji zdających rozpoznawanie i tworzenie imiesłowów. Prawie trzy czwarte uczniów potrafiło skorzystać z informacji zawartych w haśle słownikowym przytoczonym ze słownika języka polskiego.

Ponad połowa uczniów opanowała badane na egzaminie treści z tworzenia wypowiedzi (średni wynik uczniów to 53% punktów możliwych do zdobycia). Uczniowie wykazali się umiejętnościami budowania argumentów, funkcjonalnego wykorzystania środków retorycznych, a także gromadzenia i porządkowania materiału rzeczowego. W tej grupie kompetencji polonistycznych najlepiej zaprezentowali umiejętności posługiwania się stylem adekwatnym do wybranej formy i tworzenia logicznej kompozycyjnie wypowiedzi. Trudniejsze okazało się funkcjonalne zastosowanie twórczych bądź retorycznych elementów w wypracowaniu, a zwłaszcza umiejętność wnikliwej argumentacji i wnioskowania jako elementu wywodu argumentacyjnego oraz wzbogacania tekstu twórczego różnorodnymi elementami decydującymi o jego walorach literackich.

Uczniom przystępującym w tym roku do egzaminu ósmoklasisty najwięcej problemów przysporzyło poprawne zastosowanie reguł ortograficznych i interpunkcyjnych, a także zaprezentowanie w zaproszeniu i wypracowaniu poprawnej, pięknej polszczyzny.

Analiza wyników uzyskanych przez uczniów na egzaminie będzie na pewno przydatna do planowania pracy dydaktycznej. Zatem w praktyce szkolnej, zgodnie z założeniami podstawy programowej, warto:

??doskonalić umiejętność rozumienia utworów literackich oraz innych tekstów kultury poprzez wprowadzanie ćwiczeń polegających np. na układaniu planu wydarzeń podczas omawiania utworów literackich albo tworzeniu streszczenia tekstu lub układaniu pytań do

tekstu podczas omawiania na lekcjach utworów nieliterackich, wyszukiwaniu w tekście konkretnych faktów czy informacji

??kształtować umiejętność argumentowania poprzez zachęcanie uczniów do formułowania argumentów podczas tworzenia wypowiedzi ustnych i pisemnych, do uzasadniania swojego zdania poprzez odwołanie się do przykładów z utworów literackich i życia codziennego

??stwarzać sytuacje komunikacyjne, w których uczeń może pełnić różne role, np. nadawcy i odbiorcy wypowiedzi, uczestnika, twórcy, obserwatora i w ten sposób kształcić i doskonalić umiejętności funkcjonalnego wykorzystywania przez uczniów środków retorycznych

??omawiane na lekcjach opowiadania uczynić punktem wyjścia do ćwiczeń sprawdzających umiejętność wskazywania w opowiadaniu elementów twórczych, takich jak: opis, charakterystyka bohatera, czas akcji, miejsce akcji, zwrot akcji, puenta, punkt kulminacyjny, dialog, monolog, retrospekcja

kształcić umiejętności w zakresie poprawności językowej poprzez wprowadzenie różnorodnych ćwiczeń redakcyjnych w zakresie składni (np. przekształcanie równoważników zdań na zdania, zdań pojedynczych na zdania złożone), leksyki (np. dobieranie wyrazów bliskoznacznych, przekształcanie wypowiedzi w taki sposób, by wyrazy zapożyczone zastępować wyrazami rodzimymi) czy frazeologii (np. wyszukiwanie związków frazeologicznych zawierających jakiś wybrany wyraz, np. *serce*)

??wypracowywać u uczniów nawyk starannego redagowania własnych wypowiedzi, a przy tworzeniu wypowiedzi pisemnych zwrócić szczególną uwagę na ortografię i interpunkcję; ćwiczyć umiejętności ortograficzne i interpunkcyjne poprzez np. pisanie przez uczniów dyktand ortograficznych.